ריווערסייד דרייוו

פון מ. קאַנטאָר

ר' שלמה יפה: "וואָס חייסט אייערע קינדער רעדן אויף ניט קיין אידיש? איך האָב דאָך געמיינט אז נאָר גביר'ישע קינדער ריידן ניט קיין אידיש".

איזי: "וואָס פאַר א קינד רעדט דאָס אידיש אין אמעריקע?"

(ריווערסייד דרייוו, 2טער אפּט)

די אידישע ליטעראַטור אין נאָך ניט זייער ווייט אוועק פון'ם אמאָליקן שטעטעל. דעריבער שפּיגלט זיך אין איר זייער ווייניק אָפּ דאָס אידישע לעבן אין אמעריקע בכלל און דאָס ניוואַרקער אי־אש'ן ראַבאַי'ען, י. י. שווארץ'ן, איז־ניריאַרק, דער גרעסטער אידישער ישוב אין דער וועלט פאַרדינט זיכער מער אויפמערקזאַמקייט, ווי די אידישע שרייבער האָבן אים ביז איצט געשאַנקען.

לעצטנס באַמערקן זיך שוין אָבער שפּורן פון אויפלעבונג אויף דעם געביט. א גאַנצע רייע אידישע שרייבער אָנפאַנגענדיק פון ליבינ'ען ביז פּינסקי'ן, זיך אין שטעטל, זיצט ער איצט צווישן נאַטאַוו'ן, קאַבריג'ען און א. שפּיגלען שוין אין זייערע ווערק אָפּ דאָס אידישע לעבן אין אמעריקע פון ניוואַרק ביז דער וועסט (הער גאָלדנבערג) און ביז "קענ־טאַקי".

אין זיין בוך "אַנקל מאָזעס", שילדערט אונז שלום אש א טיפּ "ר' בערל מעלניק".

"ר' בערל": האָט זיך שוין אָפּגעזאָגט צו פאַרשטיין זיין איינענע פרוי און קינדער, ווייל ער פאַרשטייט בכלל גאָרניט אין אמעריקע". אליין א איד א חסיד, א למדן, און א רעדל פירער ביי זיך אין שטעטל, זיצט ער איצט צווישן אינטאַליגענטשע שיקסעס און נייט העמד. אויסער זיין עלטערער טאָכטער, וועלכע געריינקט אים נאָך פון דער היים און האָט נאָך אביסל רעספּעקט פאַר'ן אכטונג נעבן, אז זיינע עלטערן זאָלן זיך דאָ פילן באַקוועם, אויב אפילו אים וועט אויסקומען צוליב דעם פאַרנאַכלעסיקן זיינע נעשעפטן.

מאַדאַם זשאַפּע שטייט נישט אָפּ פון איר מאַן אין גוטסקייט: מיט אירע איינענע הענט וואַשט זי איר שווינגער ווי א קליין עופּה'לע. זי ווערט געריכט פון ר' שלמה'ס דערציילונג וועגן זיינע אי־בערלעבענישן בשעת דעם פּאָגראָם און זאָגט אים מיט טרערן אין די אויגן: "יו, פּור, פּור סאָוס, ווי דו געסאַפּערט האַסט! אין וואָהאַ יו פיין קערעקטער יו אר, ווי שעל טייק גוד קעיר אָפּ יו". אויב אין איר שפּעטערדיקער אויפגיינג קומט פאַר א פאַרוואַרטונג צום ערגערן, איז אין דעם א מער שלעכט איר וועלט אנשויאונג, ווי איר כאַראַקטער.

אין אן אַרטיקל אין "טאָג" מיט א אַבער אפילו אין "ריווערסייד דרייוו" אין קאַבריג ניט צו שטרייבן צו זיינע העלדן:

הערמאַן זשאַפּע, אָדער הערשל, ווי זיין פאָטער רופט אים, איז מאַקע אַן "אַלרייטניק", ביי אים אַרבעטן, טאַקע א סך "אַלערליי הענט", ער איז אָבער בטבע אַן איבערגעגעבענער מענש סיי צו זיינע אייגענע אין אמעריקע, סיי צו זיינע גרינע עלטערן. ער גערייניקט נאָך גוט, ווער זיין פאָטער ר' שלמה יפה איז געווען אין דער היים אין דערציילט עס אַלע מאָל זיין פרוי נאָך איידער זיי קרָמען צו אים. ער שטעלט אַן א ספּעציעלן מענשן ארומצופירן זיין פאָטער אומעטום אין דערן פאַר אים ענגליש, וואו מ'דאַרף. ער ווערט געפערלאַך אויפגערעגט ווען זיין שווינגער, מאַראַם שלעזינגער באַמערקט אים: "אָך, הערמאַן! ווי קענען דיינע אמעריקאַנישע גוט דערציִנגענע קינדער זיי ליב האָבן? זיי זיינען טאַקע דיינע עלטערן, דו מוזט דאָך אָבער אליין פאַרשטיין. אז נישט פאַר דיינע קינדער און נישט פאַר דיין ווייב און נישט פאַר דיין הויז האָסט זיי". און ער ענטפערט איר: "זיי פאַסן דאָ פונקט שטעקט ניט נאָר אין "ריווערסייד דרייוו".

בלויז אויף איין שולדיקן צייגט קאַבריג אַן, און דאָס איז: די גאַנצע אַטמאָספערע אין וועלכער דער אמעריקאַנער איד געפינט זיך.

זייער ריכטיק דערקלערט רבי שלעזינגער, אז ניט זשאַפּע איז דער רוסישער איד, ניט ער איז דער דייטשער. זיי ביידע האָבן לויט רבי שלעזינגער'ס ריד: "זיך אָפּגעשמד'ט אויף אמעריקאַנער, זיך אָפּגע'טובל'ט אין דעם קאַבריקן שמד וואַסער פון'ם גרויסן אמעריקאַנישן אַסיר־מיליאַציאָנס קעסל, ווי הונדערטער טויזענטער אַנדערע פון די פאַרשייד־ענע אידישע פעלקער". אָט די "פאַרשייד־ענע אידישע פעלקער" זיינען אַלע אידן אין אמעריקע פון'ם אַרויססן ביז'ן רייכס־טען. די מער פאַרמעגלאַכע זיינען (ווי זרובבל האָט דאָ אַנומאָל געזאָגט אויף א לעקציע), "געווען איינעבעוינג שאַרנדיק גאָלד אין די נאָסן און האָבן קיינמאָל דעם קאָפּ ניט אויפגעהויבן א קוק צו טאָג, וואָס אַרום זיי טוט זיך". א דריטע מאַ־סען זיינען דערציִנגע נעוואָרן אויפ'ן "פאַרוועדסאָ" מיט זיין "בינטל ברייוו" און מיט זיין "פלען אידיש". קיין אידישע שולן זיינען נאָך דאָ ניט געווען, קיין עקאָנאָמישער קרייזיס, אַראָפּצונעמען אביסל די שמאָלע פון די הערצער, אויף ניט. דער אַנטיסעמיטיזם, דער הונדערט פּראָצענטיקער אמעריקאַניזם, די "גרינס" די "וואָלס" די "דזשאַנטאַמאָן", האָבן נאָך דאָ אזא פרייע האַנט ניט געהאַט ווי איצט. זיינען נאָך דאָ ניט געווען קיין ניט אידישע חברים, וועלכע לאָזן פילן די "דייוויס'ס" אז זיי זיינען אידן.

האָט קאַבריג לויט ניגער'ס מיינונג, געמוזט אויסטריבן א "דייוויס'ן", אידער ער האָט אים דערזעען אין לעבן אין די רייען פון דער "סטודענטן ליגע" פון דער "קולטור געזעלשאַפט" און אפילו פון "יאַנג אזראַעל".

האָט אים שוין אָבער קאַבריג געפונען, דערט שוין "דייוויס" פאַר זיך אליין און זאָגט: "איך וויל ניט באַניין קיין זעלבסט מאָרד, און איך וויל ניט, אז מיין פאַלק זאָל באַניין זעלבסטמאָרד! איך און אמעריקאַנער, אַנשטאָט "אמעריקאַנער און אידן". !

דער יונגער דור קען אָבער נעראַטעוועט ווערן פון אונטערגאַנג נאָר דאָן, ווען ער וועט זיך פאַרנעמען מיט אידישע פּראָבלעמען, איבערהויפּט מיט דער אידישער שפּראַך און מיט דער אידישער ליטעראַטור, ווייל אידישקייט איז: — "אַן איינענער אידישער פּנים, אַן איינע קול, פונקט ווי א מענש אַזוי דאַרף א פאָלק אויך האָבן אַן איינענעם פּנים און אַן איינע קול. שפּראַך און קולטור — דאָס איז דער פּנים און קול און דאָס איז די נשמה פון א לעבעדיקן פאָלק". ווען רבי שלעזינגער באַמערקט, אז דאָס זיינען: "חלומות פון א פּאַעט", ענטפערט דייוויס: "נישט מיין חלום אליין, דאָקטאָר, נאָר פון א סך אמעריקאַניש אידישע יונגעלייט, וואָס ווילן ניט, אז זייער פאָלק זאָל אונטער־גיין".

מיט א זעקס־זיבן יאָר צוריק: ווען די י. ל. פּרץ מיטל שול האָט געציילט צען תלמידים; ווען א קינד וואָס האָט געלערנט פינף־זעקס יאָר אין שולע איז געווען א יקר המציאות, האָט זיך ביי די לערער און שולטוער געשטעלט אַן ערנ־סטע פראַגע: צו טוען מיר א טובה אונ־זערע בעסטע קינדער, ווען מיר דערציִנען זיי אין אונזערע העכערע קלאַסן, באַקע־נען זיי מיט אונזער שפּראַך, ליטעראַ־טור, געשיכטע, פאַציאַלע פּראָבלעמען און א. וו. - די זעלבע קינדער גייען פון אונז אוועק אין די אוניווערסיטעטן, אין די "מנורה" סאַסייטיס, אין די טאַנץ זאַלן און זעען זיך אַן ווי א טראָפּ אין ים צווישן דער, אונז באַקאַנטער, "אמת'ער" אמעריקאַנער יונגט. אונז איז אויסגעקומען צו הערן קלאָגעס פון אונזערע קינדער, און נאָכנ'ן גערעכטע, אז זיי קאָנען שוין ניט פאַרליידן די פּוסטקייט פון יענע קריזיס. זיי מוזן זיך אָבער דאָרט געפע־נען, ווייל צו די קריזיס פון עלטערע און "גרינע" קענען זיי אודאי זיך ניט צופּאַסן. מיר האָבן אויף אזא אופן גע־שאַפן אומרואיקע, אונצופרידענע נאַ־טורן, וועלכע זיינען פון איין קרייז אָפּ־געשטאַנען און צו א צווייטן ניט צוגע־שטאַנען.

מיר האָבן נאָך איצט אויף ניט גע־לייזט דאָס פּראָבלעם, אָבער מיר זיינען שוין אָנגעגעס איבערראַשט צו זען, אז אין די סטודענטן ליגע'ס און אפילו אין די "מנורה" סאַסייטיס, האָבן אונזערע קינדער דאָס וואָרט. זיי לאָרן שוין איין א "פּרץ הירשביין" צו רעדן אידיש אין . . . אוניווערסיטעט. זיי פירן שוין דורך אויף דער בינע: אַנסקי'ס "דבוק", הירשביינ'ס "גרינע פעלדער" און זיי שיקן שוין אַמאָל איינינקע מיט־גלידער אין "פּריקשול" צו א ליטעראַטור־קלאַס זיך צו באַקאַנען מיט'ן "דבוק" אין אַרגינגאַל. מיט אזעלכע "דייוויס'ס" ניט נאָר אין דער פּערספּעקטיוו, נאָר אין דער ווירקלאַכקייט, קאָנען מיר האָבן אז די "אדעל'ס" וועלן זיך "אין א יאָר אַרום אויסלערנען אידיש", אז שלמה יפה'ס פאַראַנט: "זיך דורכצורייד'ן מיט די קינדער, זיי זאָלן מאָר א ביטערן מאַכל דאָס איז און וואָסערע הארצ־קלעמעניש און האַרצווייטאָג דאָס פאַר־שאַפן.

אָט וועלן מיר איצט נעמען אלס א לע־בעריקן ביישפּיל די רוסישע מדינה, ערשט מיט וואָסערע אַנדערהאַלבן צענט־ליק יאָר צוריק איז דאָס לאַנד געווען איינעעטיילט, ווי אַמאָל ביי די רוימער, אין פּאַטריציאַר און פּלעביער. דער נאָ־בעלמאַן, אָדער ווי מען האָט אים גערופן דער "דוואָריאַנין", איז געווען דער פּאַס־גליק זיינעו פאַר אים געווען אָפּ. ער האָט געהאַט די מעגלאַכקייט צו שטיינען אין מיליטער דינסט, אויף ציווילע נעביטן, אומעטום איז ער געווען דער מיוחס, אי־בעראל האָט מען פאַר אים געמוזט מאַ־כען א וועג, אָפּטרעטן אָן א זייט, אַרונ־טערנעמען די היטל, ווייל ער איז געווען דער גאַנצער "יא טעביע דאָס", די סמע־טענע פון דער געזעלשאַפט.

דער פּועל יוצא איז געווען, אז אַנ־פאַנגענדיק פון דעם גרעסטן רעגירונגס אמט אויף אַלע געביטן האָט דער רוסי־שער נאָבעלמאַן געשפּילט די גרעסטע ראָ־לע און אומעטום האָט זיך זיין היטל מיט דער "קוקאַרדע" געוואָרפן אין די אויגן. דער נאָבעלמאַן האָט געקראָגן פּראָטעקציע פון דעם צאַר אליין, ווייל דער צאַר אליין איז דאָך געווען א "רוואַר יאַנין", האָט ער אים געגעבן אַלע פּריווי־לעגיעס און ביז דעם אַנפאַנג פון די זעכציקער אין דעם פאַרגאַנגענעם יאָר־הונדערט איז יעדער דוואָריאַנין אויף זיין גוט געווען א קיסר און ער האָט געטאָן מיט זיינע שקלאַפן אַלץ וואָס דאָס האַרץ האָט געגלוסט. אָבער אפילו נאָכדעם ווי אלעקסאַנדער דער צווייטער האָט באַ־פרייט די פויערים פון שקלאַפעריי (קרע־פּאַסטנ'טשעסטוואָ), האָט דער רוסישער נאָבעלמאַן נאָך אַלץ געהאַט א גרויסע מאַכט און ער איז פאַרבליבן דער מיר־חס.

נו, האָט זיך די געקרוינטע קעפּ פאַר־וואָלט א מלחמה'לע. דער קאַניבאַליזם האָט זיך אין זיי דערוועקט. אביסל מענש־לאַכן און ביטערן גלות, שענד־לאַכן און ביטערן גלות. דאָס ביסל געלט וואָס זיי האָבן געהאַט, איז צערונען גע־וואָרן. מען האָט געמוזט דעם אַנער אוועקלייגן אין א זייט און ניין זוכן א שטיקל ברויט. אין געוואָרן שלעכט, זיי־ער ניט גוט. אויס יחוס, אויס געלט — ליגן די געווענענע רוסישע קאַנאָערס איצט צען איילן אין דער ערד און זיי זיינען מקנא די אירן, וועלכע קאָנען זיך אזוי לייכט צופּאַסן צו דעם גלות לעבן.

די דאָזיקע רוסישע גלות לייט זיינען אין די צענדליקע טויזנטער אין כמעט אין יעדן לאַנד אין אייראָפּע, אמעריקע, אזיע און אפריקע, קאָן מען זיי באַגעגענען. מען זעט, זאָגט מען, רוסישע פליכטלינגע אויך אין אוסטראַליע און איבעראַל קאָן מען באַמערקן דעם גלות שטעפּל, וואָס די צען צוועלף יאָר פון זייער נו ונד זיין האָט אויף זיי אַרויסגעלייגט. די אור־נען האָבן שוין לאַנג פאַרלאָרן זייער אמאָליקן פרעכן שטאָלץ. די טריט ניט אזעלכע שווערע און זיכערע, דער גאַנג ניט אזא שנעלער און אַלע זייערע באַ־נעמונגן צייגן, אז זיי זיינען אין גלות, אז זיי פילן, אז זיי לעבן איבער א שווע־רע צייט און אז א סך פון זיי, די וואָס זיינען מער קליגער און פאַרשטענדלאַכער, הויבן שוין אָן צו פאַרלירן די האָפענונ־גען, צוריקצוקערן זיך וועגן עס איז צוריק קיין רוסלאַנד.

די זאַך איז פּשוט. די ערשטע פאַר יאָר נאָך זייער פאַרלאָזן רוסלאַנד, האָבן נאָך די שנוים, די ענדערונגען אין רוסלאַנד, ניט געהאַט קיין עפעקט אויף דעם גאַנג פון דעם לעבן, איז ווען די פליכטלינגע שטיקל ברויט. איז געוואָרן שלעכט, זיי־ער ניט גוט. אויס יחוס, אויס געלט — ליגן די געווענענע רוסישע קאַנאָערס איצט צען איילן אין דער ערד און זיי זיינען מקנא די אירן, וועלכע קאָנען זיך אזוי לייכט צופּאַסן צו דעם גלות לעבן.

די דאָזיקע רוסישע גלות לייט זיינען אין די צענדליקע טויזנטער אין כמעט אין יעדן לאַנד אין אייראָפּע, אמעריקע, אזיע און אפריקע, קאָן מען זיי באַגעגענען. מען זעט, זאָגט מען, רוסישע פליכטלינגע אויך אין אוסטראַליע און איבעראַל קאָן מען באַמערקן דעם גלות שטעפּל, וואָס די צען צוועלף יאָר פון זייער נו ונד זיין האָט אויף זיי אַרויסגעלייגט. די אור־נען האָבן שוין לאַנג פאַרלאָרן זייער אמאָליקן פרעכן שטאָלץ. די טריט ניט אזעלכע שווערע און זיכערע, דער גאַנג ניט אזא שנעלער און אַלע זייערע באַ־נעמונגן צייגן, אז זיי זיינען אין גלות, אז זיי פילן, אז זיי לעבן איבער א שווע־רע צייט און אז א סך פון זיי, די וואָס זיינען מער קליגער און פאַרשטענדלאַכער, הויבן שוין אָן צו פאַרלירן די האָפענונ־גען, צוריקצוקערן זיך וועגן עס איז צוריק קיין רוסלאַנד.

די זאַך איז פּשוט. די ערשטע פאַר יאָר נאָך זייער פאַרלאָזן רוסלאַנד, האָבן נאָך די שנוים, די ענדערונגען אין רוסלאַנד, ניט געהאַט קיין עפעקט אויף דעם גאַנג פון דעם לעבן, איז ווען די פליכטלינגע וואָלטן זיך צוריקגעקערט, וואָלט אַפשר געווען א מעגלאַכקייט צוצוגעוואוינען זיך צו די נייע אומשטענדן. פאַר דער צייט אָבער זייט די קאָמוניסטן זיינען אין דער מאַכט זיינען אריבער יאָרן, דער עלטערער דור האָט זיך געגנומען אוועקרוקן, דער נייער דור איז אונטערגעוואַקסן און ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך דאָס נייע לע־בען, דעם נייעם שטייגער און זיי האָבן קיין פאַרשטעלונג ניט ווען דער פריע־דיקער רוסלאַנד. טאָ וואָס פאַר א פּנים וועלן האָבן די רוסישע ענגעראַלן, מיני־סטאַרן, אַפּיצערן, אַדוואָקאַטן, אינטשינע־רען, שרייבער און סתם גרויסע לייט פון דער אמאָליקער צייט, וועט זיי זאָלן איצט אריבערקומען אין זייער רוסלאַנד און נע־מען בלאָזן פון זיך, ווי אמאָל? פאַרטיר־קעט וואָלט מען זיי אין גאָס, אויף א הורא וואָלט מען זיי אויפגעהויבן און מיט שטיינער וואָלט מען זיי פאַרוואָרפן, ווען זיי זאָלן אָנהויבן מאַכן די אמאָליקע שטיק, מוזן מאַקע די קליגערע רוסן אין גלות צוגעבן, אז זיי זיינען אויסגעשפּילט, אז מען דאַרף זיך ניט לייגן קיין פּור־געלאַך אין בוזים און אז מען וועט שוין מוזן אין דער פרעמד אָפּשטופּן ווי עס איז דאָס ביסל יאָר.

דער פרעמד, דעם טעם פון גלות, שענד־לאַכן און ביטערן גלות. דאָס ביסל געלט וואָס זיי האָבן געהאַט, איז צערונען גע־וואָרן. מען האָט געמוזט דעם אַנער אוועקלייגן אין א זייט און ניין זוכן א שטיקל ברויט. איז געוואָרן שלעכט, זיי־ער ניט גוט. אויס יחוס, אויס געלט — ליגן די געווענענע רוסישע קאַנאָערס איצט צען איילן אין דער ערד און זיי זיינען מקנא די אירן, וועלכע קאָנען זיך אזוי לייכט צופּאַסן צו דעם גלות לעבן.

רוסישע אַריסטאָקראַטן אין זייערע גלות לענדער פאַר־לירן שוין זייערע האָפענונגען צוריקצוקערן זיך אהיים

פון י. מאַרין

ביטער אין דער גלות, ביטער ווי דער טויט אין ער אז ווי אין ווינד איז דעם מענשן, וועלכער ווערט פאַרטריבן פון זיין פאַטערלאַנד און מוז פינסטערן זיינע יאָרן אין א פרעמד לאַנד. ווען דער ביטערקייט פון גלות און זיינע פאַלגן האָט קיינער קיין רעכט ניט צו רעדן א חוץ דעם אידן. ווייל גלות צו גלות איז ניט גלייך. איינעם קומט אויס צו לעבן אין דער פרעמד עטלאַכע יאָר און דערנאָך קריגט ער א מעגלאַכקייט זיך צוריקצוקערן אהיים און פאַרגעסן אַלע שרעקן און צרות, וואָס איז אים אויסגעקומען אי־בערצולעבן אין דער פרעמד. דאָס קאָן זיך אויף באַציען אפילו אויף א גרופּע, אָדער א פאַלק, וואָס ווערט געצוואונגען פון א שטאַרקן שונא אַן מוז אפילו אין זיין איינג לאַנד פילן די שרעקן פון גלות־לע־בען. אין אַנדערע ווערטער: ער איז ביי דער גלות, ער איז א פרעמדער. גייען אויעך עטלאַכע יאָר, דאָס פאַלק באַפרייט זיך פון זיין אונטערדריקער, ווארפט פון זיך אַרונטער דעם יאָך און ער אַריינטירט צוריק אויף זיין איינג לאַנד, ווי פּוילן, למשל.

ווען מען רעדט אָבער ווענן אז אמת'ן, לאַנגן מאַנטערנדן גלות, איז דער אי־רישער גלות ווערט צו פאַרגעסען דעם אויבן אז. אין קיין גלות פאַלק קאָן זיך מיט אים ניט פאַרגלייכן אין דעם דאָזיקן הינזיכט. דאָס אידישע פאַלק איז ניט דאָס איינציק פאַלק צו פאַרוזכן דעם טעם פון גלות, נאָר פעלקער זיינען געווען גע־צוואונגען צו פאַרלאָזן זייערע לענדער און נעמען דעם וואַנדער שטעקן אין האַנט. אָבער קיין פאַלק האָט זיך אזוי ניט אָנגעגליטן — און איז נאָך ווייט ניט פאַרטיק — אין זיין גלות ווי דער איד. דערפאַר קאָן א איד מיטפילן יעדן איי־נעם וואָס איז פאַרוואַנדלט פון זיין לאַנד־ריי, ווייל ער ווייסט וואָס פאַר א ביטערן מאַכל דאָס איז און וואָסערע הארצ־קלעמעניש און האַרצווייטאָג דאָס פאַר־שאַפן.

אָט וועלן מיר איצט נעמען אלס א לע־בעריקן ביישפּיל די רוסישע מדינה, ערשט מיט וואָסערע אַנדערהאַלבן צענט־ליק יאָר צוריק איז דאָס לאַנד געווען איינעעטיילט, ווי אַמאָל ביי די רוימער, אין פאַטריציאַר און פּלעביער. דער נאָ־בעלמאַן, אָדער ווי מען האָט אים גערופן דער "דוואָריאַנין", איז געווען דער פאַס־גליק זיינעו פאַרשליידערט געווארן אין כף הקלע, וואו עס האָט זיך נאָר געלאָזן צו באַזעצן. קיין פראַגע ניט, אז די ארויס געטריבענע רוסן זיינען געווען זיכער, אז דאָס איז ניט אויף לאַנג, אז מען וועט די באַלשעוויקעס פאַריאָגן און צעשלאָגן און עס וועט ווידער אַמאָל ווערן ווי געווען. האָבן די באַלשעוויקעס אָבער אונטערגע־קויפט די ארמיי, ווי ניקאָלאַי און זיינע זיידעס האָבן דאָס געטאָן און מיט דער הילף פון דער ארמיי האָלטן זיי זיך דאָרט. זיינען זיך די יאָרן געלאָפן און די געווענענע רוסישע אריסטאָקראַטן האָ־בען דערפילט דעם טעם פון זיין אין לאָף בלוט האָט זיך זיי פאַרוואַלט. האָט מען פאַרפירט, מלחמה'לע, זיך געגנומען ריסן פאַר די "טשובעס" און זיך אזוי לאַנג גערוסן אין געפליכט, ביז זיי האָבן זיך אליין צערוסן און צעפליכט. וועל־העלמיקע האָט פאַרלאָרן זיין קרוין, קאַ־ראַל האָט זיך אַראָפּגעגליטשט פון בענקל, אָבער ערגער פון אַלעמען האָט געמאַכט אונזער שלמ'מזל'דיקער לאַנדסמאַן און בוזים פריינט, ניקאָלאַי ראַמאַנאָוו, א ליכ־טיקע בעקעלע שוועבעלאַך אים דאָרט, וואו ער איז. ניט נאָר האָט מען אים אַראָפּגע־שליידערט פון זיין קענינגלאַכן בענקל, נאָר מען האָט אים אין זיין גאַנצע פאַ־מיליע משלח געווען אויף יענער וועלט, און משלח געווען האָט מען אים אויף זייער א מיאָס'ן אופן, פּונקט ווי ער פלעגט עס טאָן מיט יענע, וועמען ער האָט געראַלט פאַר זיינע שונאים.

זייט דאַן האָט זיך דאָס רעדל א דריי נעטאָן אויף צוריק אין יענער מדי־נה, וואָס מען רופט רוסלאַנד. די פרי־ערדיקע מיוחסים, די נאָבל־לייט, האָט אָנגעהויבן צו גיין מיטן פּוטער אַראָפּ. מען האָט זיי געמאַכט פאַר אויס קאַ־פּעליעס מאַכער, צוגענומען דעם גאַנצן האָנער און זיי דערקלערט מיטן האַרבן וואָרט, אז מען קאָן זיך אַן זיי אינגאַנצן באַגיין, אז אַן וואָס שנעלער זיי וועלן פאַרשווינדן, אַלץ בעסער וועט עס זיין פאַר דעם לאַנד. איבערהויפּט האָבן די געווענענע פּאַטריציער דאָס דערפילט, ווען די באַלשעוויקעס האָבן זיך באַעפס־טיקט אין זאַטל און זיי האָבן זיך גענער־מען נוקס זיין אין זיי. זיינען די דוואָר־יאַנעס, די חויכע און קלענערע אָפיצערן, די מיניסטאָרן, די געלט זעק, און אַלע די, וואָס האָבן זיך געגאַלטן פאַר דער קווינט עסענץ, גענומען אַפּטראָגן פון זייער לאַנד און לויפן, לויפן, מורא האָ־בענדיק זיך אפילו אַרומצוקוקן, וואוהין די אויגן האָבן גע־טראָגן. מען איז גע־לאָפן קיין אַמעריקע. אַווסטראַליע און וואוהין ניט? מען איז געלאָפן צו ראַטע־ווען זיך פון טויט.

אויף אזא אופן זיינען טויזנטער רוסן מיט גוואַלד אַרויסגערייסן געווארן פון זיי־ערע וואָרימע איינגעזעסענע ווינקלען און זיי זיינען פאַרשליידערט געווארן אין כף הקלע, וואו עס האָט זיך נאָר געלאָזן צו באַזעצן. קיין פראַגע ניט, אז די ארויס געטריבענע רוסן זיינען געווען זיכער, אז דאָס איז ניט אויף לאַנג, אז מען וועט די באַלשעוויקעס פאַריאָגן און צעשלאָגן און עס וועט ווידער אַמאָל ווערן ווי געווען. האָבן די באַלשעוויקעס אָבער אונטערגע־קויפט די ארמיי, ווי ניקאָלאַי און זיינע זיידעס האָבן דאָס געטאָן און מיט דער הילף פון דער ארמיי האָלטן זיי זיך דאָרט. זיינען זיך די יאָרן געלאָפן און די געווענענע רוסישע אריסטאָקראַטן האָ־בען דערפילט דעם טעם פון זיין אין דער פרעמד, דעם טעם פון גלות, שענד־לאַכן און ביטערן גלות. דאָס ביסל געלט וואָס זיי האָבן געהאַט, איז צערונען גע־וואָרן. מען האָט געמוזט דעם אַנער אוועקלייגן אין א זייט און ניין זוכן א שטיקל ברויט. איז געוואָרן שלעכט, זיי־ער ניט גוט. אויס יחוס, אויס געלט — ליגן די געווענענע רוסישע קאַנאָערס איצט צען איילן אין דער ערד און זיי זיינען מקנא די אירן, וועלכע קאָנען זיך אזוי לייכט צופּאַסן צו דעם גלות לעבן.

ביים קאַנצערט כנסת ישראל סיסטערהוד

מיס מעריאָן בראַוון, גוט באַקאַנטע יונ־גע אידישע מיידל, פון ווינינפּעג, וועט זינ־גען אייניקע לידער ביי דעם גרויסן קאָנ־צערט פון דער כנסת ישראל סיסטערהוד, וואָס וועט פאַרקומען זונטאָג, דעם 15טן מאַרט, 8.30 אַוונט אין פּלעיהאַוס טעא־טער. מיס בראַוון האָט זייער א פיינע שטי־מע און עס איז א פאַרגעניגן צו הערן זיי זינגען.

די אַנערערע אַרטיסטן וואָס וועלן זיך באַטייליקן זיינען: פּיוּפּילס פון דער "סע־לעסט סקול אַוו דענסינג"; דזושעפ סאַמאַ־טולקא, בערני סילווערמאַן און סאַול לעק־סיער, לאַקי אַזאַן לו. נעט שאַפּירא וועט זיין דער מאַסטער פון צערעמאָניעס.

דער כנסת ישראל סיסטערהוד געלייגנט שטענדיק דורכצופירן דעפאַלגרייכע קאָנ־צערטן און דער קומענדיקער קאָנצערט פאַרשפּרעכט אויך צו זיין אַן אמוזירנדי־קער.

דער צוועק פון דעם קאָנצערט איז אַלע־מען באַקאַנט און דערפאַר דערוואַרטעט די סיסטערהוד אז די ווייניפּעגער אידן וועלן קומען אין מאַסן.

דורך א ברכה פון "רבי פון לובלין" לעבט א פרוי 120 יאָר

פון טורעק, ביי לאָדז, מעלדעט מען ווענן א מאַדנער געשיכטע:

אין דערנעבנדיקן דאָרף, דישאַווא, איז איצט געשטאָרבן די פרוי חנה פעלד, אין עלטער פון 120 יאָר. איר מאַן, ראובן, איז געשטאָרבן מיט 3 יאָר צוריק, אַלט זייענדיק 123 יאָר. די אַלטע פרוי פלעגט דערצייל'ן, אז אין דעם יאָר ווען זי איז געבוירן געווארן, איז דורך דעם דאָרף, וואו אירע עלטערן האָבן געוואוינט, דורכ־געפאָרן דער גרויסער "רבי פון לובלין" (וועלכער איז נפטר געווארן מיט 115 יאָר צוריק, און מען האָט אים גערופן דער "חוזה", "זעער"). אירע עלטערן האָבן דעם רבי'ן פיין אויפגענומען, און דער רבי האָט דערפאַר געבענשט זייער 1־יאָריק טע־טערל, אז זי זאָל דערלעבן 120 יאָר. די ברכה איז מקוים געווארן.

א פאַר מינוטן פאַר'ן טויט האָט די אַל־טע פרוי געהייסן אריינדערלאַנגען שטולן און אויסגערופן: "ברוך הבא, דער רבי פון לובלין". דערנאָך: "ברוך הבא, מיין מאַן ראובן". און זי האָט מיט א שמייכל אויף די ליפּן אויסגעהויכט די נשמה.

ספּעשל

אויף נומער 1 טרוקענע

טעמעריק האַלץ

$6.50 א קאַרד

בלויז סי. א. די דעלעוויעריס

נוצט אויס דעם דאָזיקן ספּעציעלן אָנבאָט אזוי לאַנג ווי עס איז נאָך פאַראַן א זאַפּאַס. אין טעלעפאָנירט אייערע אָרדערס צו

51 112

שנעלע דעליווערי

די מצה לכבוד פסח

שוין באַלד א האַלבער יאָהרהונדערט ווי מאַני־שעוויטץ מצה פאַרנעהמט דעם אויבן־אָן מיט איהר כשרות, פרישקייט און געשמאַק און איז אַנערקענט אַלס די פאָרנעהמסטע מצה ביים אידישען פאָלק.

מצה מעהל, מצה פאַרפעל, קעיק מעהל, אייער מצה, האַול וואַיטיש מצות, הייס־דזשיטינג מצות, און מאַ־נישעוויטץ סיריעל.

מאַנישעוויטץ — מצה

צו העבראַיאישע פּרינסיפּאַלס לערער, און עסקנים

ניריאַרק. — א ספּעציעלער אויפרוף פון האָט נאַציאָנאַלן קאָמיטעט פון "שבוע ליום עברי", אונטערגעשריבן פון ע. ה. מאַסליאַנסקי, ערן טשערמאַן, לואיס ליפּ־סקי, טשערמאַן און רד. י. ח. לעווענטאַל, מרעזשוערעד, איז אַרויסגעשיקט געווארן צו אַלע העברעאישע לערער, פּרינסיפּאַלס און עסקנים, אויפפאָרדערנדיק זיי צו מאַ־כען אַלע נויטיקע פאַרבאַרייטונגען פאַר דער העברעאישער וואָך.

אין דעם רוף ווערט געזאָגט פאָלגנ־דעס:

"עס איז איבעריק צו דערקלערן אייך די נויטיקייטן און וויכטיגקייט פון דער דאָזיקער אקציע וואָס איז שוין געווארן אָנגענומענע אין אינסטיטוציע אין אונ־זער העברעאישן לעבן. איר זייט אַלע מאָל געווען זיך ערשט אָפּצורופן אויף אונזער רוף און מיט אייער נאָענטער קאָ־אָפּעראַציע אין אונז געלונגען אָנצוגיין מיט דער אַרבעט פאַר העברעאיש ביז איצט. מיר זיינען זיכער אז אויך איצט וועט איר זיך אקטיוו באַטייליקן אין דער אַרבעט און העלפן דערפאָלגרייך דורכ־צופירן דעם "שבוע עברי".

"הייזער מוזן מיר מאַכן ספּעציעלע אַנשטרענגונגען כדי צו פאַרזיכערן דעם דערפאָלג פון דער אקציע. דער אַלגעמיי־נער קרייזס וואָס הערשט איצט אין לאַנד האָט אָפּגעשניטן אַ סך פון די קוועלן פון איינקונפט פאַר אונזער באַוועגונג. און די הויפּט הכנסה זיינען דאָרום די געל־דער וואָס וועלן אַריינקומען פון דער אקציע, וועלכע דאַרף פאַרזיכערן די וויי־טערדיקע עקזיסטענץ פון אונזערע קול־טורעלע אינסטיטוציעס.

"מיר וועלן זיך דאָרום צו אייך מיט דרינגענדער אויפפאָדערונג צו שטעלן זיך אין די פאַדערשטע רייען פון די אַרבעטער פאַר דעם "שבוע עברי". אויב יעדער פון אייך וועט שיינקען נאָר א קליינע טייל פון זיין צייט און ענערגיע וועט אַן אינטערעס צווישן די פאָלקס מאַסן און שאַפן די נויטיקע מיטלען פאַר דער פאָלקשטענדיקער באַעפעסטיקונג פון אונזערע אינסטיטוציעס.

"אַראַנזשירט פאַרזאַמלונגען און אַוועג־טען כדי צו פאַרשפּרייטן אונזערע גע־דאַנק. אַראַנזשירט קאָמיטעס פאַר די געלט זאַמלונגען אום צו דערמעגלאַכן אונז אַנצוגיין מיט דער שווערער אַר־בעט.

"מיט פעסטן ווילן און פאַראייניקט טע כחות — און דער דערפאָלג איז געזיכערט!"

ווער פון זיי וועט זיין אסתר המלכה? ווער וועט טראָגן די קרוין?

בעלא כאַראַמסקי

פעלא מאַסטעגסקי

סאַרא כאַראַדיצקי

פריינט פון די קאַנדידאַטן. איילט זיך צו. אויב איר ווילט זעען אייער ליבלינג טראָגן די קרוין פון אסתר המלכה צום פּורים קאַרניוואַל — דאַרפט איר צו אַרבעטן, און זעען אז אייער קאַנדידאַט זאָל האָבן וואָס מער